

KUNST KODUDES

Seljaaju kunstnik Edith Karlson

Edith ja Iti.

Kuigi kunstnik Edith Karlson on mattunud tööde alla, sest vaid mõne kuu pärast esindab ta Eestit maailma olulisimal kaasaegse kunsti sündmusel – Veneetsia kunstibiennaalil –, ning on ärganud hommikul kell 4, et kaasa ja poeg pikemale reisile saata (millest ta ise suure töökoormuse tõttu osa võtta ei saa), näib ta oma *bohemian chic*'is plisseekleidis ja argiselt kinni seatud juustega välja värsked ning puhunud. Edithi valgusküllane korter on laitmatu korras ja igas ilmakaares tervitavad vaasidesse sätitud värsked lilled.

BIANKA SOE on kunstiteadlane ja kunstifestivali "Ma ei saa aru" peakorraldaja.

"KUNST KODUDES" ON RUBRIIK, MIS AVAB HUVITAVATE LOOJATE KODUUKSI, RIULEID JA SEINAPINDU NING UURIB, KUIDAS JA MIKS KUNST KOJU TUNGIS JA MILLISEID AVASTUSI KOOSELU TEOSTEGA KAASA ON TOONUD.

Just nii naisteaajakirjalikult ja pisut heroiseerivalt võiks alustada. Ainult et sõbranna Kris Lemsalu skulptuurne kauss köögisaarel, kus tavaliselt asetsevad banaanid või muud pisikeste detailide vahele mitte nakkuvad viljad, on tühi. Ja külmikus ulub tuul, sest kodus käib kunstnik praegu üksnes magamas. Intervjuu jaoks ütleb Edith mitmeid kordi

talle ainuomasel, üdini ausal toonil, et ta tahaks lihtsalt puhata. Kodus olla ja puhata! Ning lilled vaasides on viimased nädala eest aset leidnud sünnipäevaks kingitud elus olevad õied. Intervjuult jookseb ta otse (tegelikult lahkume koos ja saadame ta juba maja ees ootavale Boldi-tõllale) endisesse kooli esinema, sest nagu kunstnik ise kinnitab, on ta ülihalb ei-ütteleja.

Edith kutsub meid lahkelt aga õhtul tagasi. Õigupoolest võiksime me üldse jääda rahulikult tema koju, muusikat kuulama ja kulleriga kohale jõudnud falafele nautima, kuniks ta koolis siuhti ära käib. Pool päeva hiljem, kella 21 paiku saan kinos olles Edithilt sõnumi, et "siuhti" venis pikemaks ja ta alles jõudis koju. Hea ikka, et falafelid meist alles jäid.

FOTOD: IRIS KIVISALU

Alustame tuuri!

Ma pean kohe mainima, et meil on siin kõik veel pooleli. Näiteks Rauli (muusik ja DJ Raul Saaremets, Edithi elukaaslane – toim) tohtu vinüülide osakond alles tuleb siia Jass Kaselaane seapea juurde. Pea ise on kingitus Jassilt. Kingake aknalaual on mu varandus. See on Sarah Lucaselt ja pärineb ajast, mil tegime koos näitust. Siin on minu enda tehtud lapsuke Nikolai, ussike ja Veneetsiasse minevad reljefid. Seinas on Silvi Liiva graafika. Liiva töö ma ostsin pärast naisgraafikute näitust ("Läbi su silmaterade musta kuru" Kumus), mis oli nii tähtis osa minu elust.

Ja mille kujundamise eest said äsja Eesti Kultuurkapitali kujutava ja rakendus kunsti sihtkapitali aastapreemia. Palju õnne!

Äitäh! See töö jääb seda aega mulle meenutama. Veidi pärast Silvi Liiva stuudios käimist ta kahjuks lahkus meie seast.

Aknalaual on veel Röövel Ööbiku liikme Allan Hmelinski pilt. Allan on tõeline Hunt Kriimsilm, kes mängib mitmeid pille ja on meil siin kõvasti remonti teinud ka. See on kindlasti üks minu lemmiktöid: milline täpsus ja nikerdamine! Lisaks on siin ühe Rauli Kohtla-järve sõbra töö. Algul vaatad, et vau, nii filigraanne, aga lähemalt uurides näed, milline vardi see tüüp pildil tegelikult on. Mulle

Kunstnik Sarah Lucase kingakesega.

Allan Hmelinski joonistus.

sellised naivistlikud lähenemisviisid meeldivad, teevad südame soojaks. Loll vanamehe pilt on kaltsukast ostetud. Nikolai tegi seda natuke üle ja see sai väga heaks.

Vahepeal vabandab Edith oma koera Itit, kes on hetkel "üks kiimas mutt" ja meile aeg-ajalt mõnusasti külge kleepub.

Seinal on Mare Vindi töö ja diivani kohal Kaido Ole, kellega vahetasime teoseid, ainult et tema pole minu tööd veel saanud.

Ole tegi selle just sulle? Mis sa talle lähtekohaks andsid?

Rauli Kohtla-järve sõbra töö.

Jah. Mõõdud pidin andma, aga ausalt öeldes nüüd ei saagi aru, miks ma sellised mõõdud ütlesin. Oleksin võinud ju kogu diivani ulatuses töö tellida. Mulle on väga sümpaatsed tema abstraktsed kompositsioonid, eriti need, kus ta on ka alumiiniumit kasutanud. Seda ma talle ütlesingi. See on täitsa värsked kraam, sain töö alles paar nädalat tagasi.

Jõuame magamistuppa, kus leidub Mall Parise, Kyp Malone'i, Paul Kuimeti, Angela Maasalu töid.

See pronkspea olen mina. Pidime kunagi koolitööna pronksi valama ja mõtlesin, et teen enda pea. Kunagi

vanamutina ehk hea vaadata, küll ma olin ikka ilus.

Näen siin fragmenti Läänemaa Ühisgümnaasiumis olevast tööst "Lennula", mille tegid protsendi-kunstina 2015. aastal. Tean täpselt, sest juhtusin intervjuud ette valmistades tol ajal ilmunud, emotsioonidest pungil artiklitele. Ilmselt läks see skandaalike toona minust mööda, aga kui nüüd sat-tusin vanu kohalikke lehti lugema, pidin lausa toolist kinni hoidma. Lühidalt: kohalikud ja koolmeistrid ei saanud teosest aru ning olid sinu peale pööraselt pahased.

Nad läksid seal täitsa sõgedaks, see oli väga karm, ma polnudki sellist asja varem kogenud. Aga mil-line kogemus jällegi! Kui sa sellise mõnitamise ja sõimamise läbi elad, saad päris tugevaks. Sain läbielatud tohutu trauma ja olen selle vist mälust kustutanud. Mul õnneks lähebki õudus meelest ära. Polegi veel analüüsinud, mis siis täpsemalt toimus. Aga olen hiljem saanud kirju, et lastele ikka meeldib see töö.

Järsku heliseb telefon. Helistab Rauli poeg, kes viib Edithi stuudiosse hülge-skeletti.

Tuur tehtud, aitäh! Ütle, kas mõni teos on sulle erilisel kallis ka, mil-leta ei kujutaks oma kodu enam ette.

Mul on värskest meeles kogemus, kui mul üldse polnudki kodu. Elasin suht hiljuti veel kolmekesi pluss koer minu ema-isa juures ühes toas. Kõik mu asjad olid garaazis ja käisin paar aastat samade riietega. Nii reaalselt oligi! Sain aru, et nii on ka jumalast *fine*. Aga kui ükskord taas oma asjadega kohtusin – issake, mil-line rõõm see oli! Kindlasti poleks ma tahtnud neist ilma jääda, aga see kogemus näitas, et põhimõtteliselt

“
Kunst ongi
mu elu.”

saab ka väga vähesega hakkama, ning seetõttu vaatan asju oma uues koduski nüüd teistmoodi. Asjadeta pole kohus-tusi, oled vaba. Asjad teevad inimese paikseks ja hoiavad kinni. Aga jäl-legi – vaatan siin ringi, igal teosel on oma lugu ja koht, ilma nendeta ei tahaks ka enam olla.

Mõtled sa näiteks lapsevanemana, et kodus keskkonnas võiks olla rohkem kunsti, et see alateadlikult järeltulija vereringesse imbuks?

Koduga seoses pole mõelnud, see on nii loomulik. Kunst ongi mu elu. Ma olen kindel, et lapsele mõjub see hästi. Loodan, et koolikaaslased, kes külas käivad, ka näevad seda ja see

tekkitab neis küsimusi. See on ainult hea. Annan endale aru, et kunst ei ole tavapärase nähtus iga inimese kodus. Alateadlikult mõjutab kunst kindlasti kõiki.

Teil on kodu ka Hiiumaal. Kuivõrd erineb sealne kunst siinse linnakorteri väljapanekust?

Hiiumaal on August Künnapu, Allan Hmelniitski, Kris Lemsalu, Johanna Ulfsaki töid. Seal hakkab peagi katuse-ehitus ja mu poeg Nikolai saab oma toa, seega tekib ruumijuude ka kunstile. Krisi asju on mul palju, sest ta on üks mu parimaid sõpru, aga kunstikoguks läheb asi siis, kui teo-seid tuleb ka väljastpoolt tutvuskonda. Minu esimene selles kategoorias oli Mare Vint. Vindi saamisest tundsin, kui uhke on omada imetletud kunstniku teost. Kui oled selle tunde kätte saa-nud, siis kasvab ka isu.

Kuna Kris Lemsalu, kes on samuti Eestit Veneetsias esindanud, on jutust juba mitu korda läbi käinud, meenus mulle üks tema ütlus, mis miskipärast suurt rõõmu valmis-tas. Ta ütles, et kunsti tegemine on tema missioon, kuna tundis ühel hetkel ära, et tema nägemus kunstis on maailmale vajalik. Kas sa oled midagi sarnast tundnud?

Ma olen vist teistsugune. Kris on väga tubli – pühendunud ja enesekindel sõdalane, kõige paremas

mõttes. Mina hoian madalat profiili, ei sunni ennast peale. Olen pigem seljaaju mutt, lahmerdis. Tegelen pidevalt sel-lega, et ei taha olla egoist. Tahan teha oma asja siiralt ja ausalt. Kui ma teek-sin maailma jaoks ja mõtleksin, mida teised arvavad, siis mu pea plahvataks ja läheksin suurest pingest hulluks.

Pigem meeldib mulle mentaliteet, et kellelegi teisele peale minu polegi mu kunsti vaja.

Aga tagasi sinu lapsepõlve. Meenuta palun oma esimesi mälestusi seoses kunstiga.

Mul pole suguvõsas ühtegi kunstnikku, minu peres on ainult sportlased ja toidutehnoloogid. Ema vist tahtis EKA-sse astuda, kuid ei julgenud. Meil oli aga majanaaber Maire, kes oli esimene kunstniku meenutav inimene minu lapsepõlvest. Tal olid kodus pastellid ja vesivärvid. Ta kinkis mulle pastelle, kui olin viieaastane. Sain ise esimest korda kunstitarbeid käes hoida. Mul on mee-les, et minus tekkis kunstniku tunne, teadmata, kes see kunstnik üldse on. Siis hakkasin ka joonistama, kuigi ma joonistan väga halvasti.

On sul kunstis lemmikuid, on miski sind mõjutanud?

Tahaks öelda, et mind pole miski mõjutanud ... aga ehk tõesti need keskaegsed skulptuurid, kulunud ja väsinud hauaplaadid, mida Niguliste

Von Krahlil näitlejate kingitud Soome kunstniku töö. "Tegime koos Von Krahlis "Melanhooliat" ja näitlejad kinkisid selle mulle. Olid Soomest kaasa toonud, ei tea kuidas, äkki pätsu pannud. Igatahes on see täitsa tuntud kunstnik, kelle nime nad ei osanud öelda. Ükskord Katrin Kissa isegi guugeldas selle nime välja, aga ma enam ei mäleta, kahjuks ei kirjutatud ka üles."

kirikus, Katariina käigus ja mujal kohata võib ning mis on ka mu Veneet-sia biennaali projekti aluseks. Lapse-põlves olid muinasjutu-filmid mul lausa haiguseks. Kuitaheks halvasti need ka tehtud polnud. Mulle siiani meeldivad lood, kus printsessid jookse-vad ja mõõgad süngelt kõlisevad. Raul alati naerab, kui kuuleb, et ma neid filme jälle vaatan. Muinasjutu-müto-logia on mind kindlasti mõjutanud. Minu probleem on see, et ma olen või-meline põhimõtteliselt igas kunstis nägema midagi põnevat ja meeldivat. Võib-olla seepärast ei oskagi ma ühte konkreetset nime ega teost välja tuua. Mis mind mõjutab, sõltub suuresti sel-lest, kus ma hetkel oma elus olen. Äkki võib isegi väita, et kõik kunst on mind mõjutanud.

Kuigi juba nägin, et sul on kodus palju erinevat stiili kunsti, küsin ikkagi ära: kas sul endal on eelis-tusi, kus ja millal kunsti vaadata, või oled ses mõttes n-õ kõigesööja? Lahterdad sa kunsti kuidagi kõrgemaks või madalamaks, käsitööks või kitsiks, dekora-tiivseks või kontseptuaalseks?

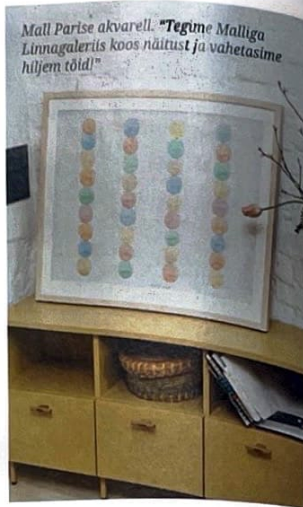
Ma olen vist suht kõigesööja. See on omamoodi taak, sest kui saaksin, läheks asi täitsa hulluks ja koguksin kõike kokku. Hetkel on kuraatoriks projektid, millega olen seotud olnud. See aitab mind tagasi hoida. Nagu näha, siis mulle sümpati-seerivad hobikunstnike teosed, nende siirus ja armsus on hästi lahe, tihti-peale kõnetavad need rohkem kui oma käetehnikasse ära armunud n-õ pro-fessionaalsed kunstnikud. Vahel mõni tõmbab ainult jooni, sest on sellesse nii kiindunud. Nõnda võib aga muu-tuda pinnapealseks ja hing töö tagant kaduda. Samas ma ikka lahterdan. Dekoratiivse kunsti fänn ma kohe kindlasti pole. See tekitab minus õudu. Aga käsitöö, kitš, kontseptualism – väga hea! Mulle meeldivad ka Kärt Ojavee tööd, mis on õrnad, huvitavad, justkui mikstuur teadustööst ja poe-siast. Imelten tema süvenemisvõimete.

Kuidas on lood sinu enda käekirjaga?

Ma kasvavad üksteisest välja. Ma olen lihtsalt nii kärsitu ja püsimatu, mul peab olema oma teostega lõbus ja põnev. Kui teeksin kogu aeg ainult küünlajalgu, sureksin rutiini ära.

Meenuta palun viimast inspireerivat kunstielamust.

Oeh, sellega on asi kehv. Mu eluke On täpselt selline, et viin lapse

kooli, lähen stuudiosse ja siis magama. Nii on viimasel ajal pidevalt. Ma ei suudagi üritustel osaleda. Kulka preemiad olid viimased, sinna ilmusin ka lihtsalt kohale. Mul pole aega kuskil käia, tahan kodus olla. Aga muidugi – juba mainitud naisgraafikute näitus, mida kujundas inimesed, mille eest sain ka Kulka preemia, oli tore. Seal võis iga pildi sisse ära uppuda. Hullumaja!

Praegu avaldavad muljet eelkõige portreed, mida erinevad inimesed on käinud mu stuudios Veneetsia jaoks tegemas. See annab mulle iga päev korraliku elamuse: kõik on lihtsalt super portreed. Kõige enam elamusi on mulle pakkunud aga Jass Kaselaan. Tema on geenius.

Soomo kunstniku Anna Niskaneni vahetuskaubana saadud töö, mis vajab veel raamimist.

Mainisid siin vahepeal veel oma sõpru, loovaid ja hinnatuud, n-ö *crème de la crème* kultuurinimesi. Kas sa vahel tajud ka, et oled osa mingist erilisest, n-ö väljavalitute seltskonnast, kes äkki tajuvadki maailma kuidagi ühtemalt, sarnasemalt ja kelles kultuurikaugema inimese vaatepunktid ja arusaamad tekitavad võõrustust?

S vist jopanud, sest mu ümber ongi alates suureks saamisest kogu aeg sellised inimesed olnud. See on minu normaalsus. Oma mugavustsoonist satun ma üldjuhul välja ainult siis, kui lähen lastevanemate või ühistu koosolekule. Ja seal tunnen end üsna ebamugavalt,

sest mõistan, et elan kuskil paralleel-universumis. Mul lihtsalt tekib seal alati tunne, et ma ei tea mitte milleski mitte midagi. Ning mul puudub sõjakas ja huvi arutada näiteks selle üle, kui suur peaks olema meie hoovi prügikast ja kui palju keegi peaks selle eest maksma, kas see peaks olema jaoetatud korteri ruutmeetrite või elanike arvu järgi. Ja kuna ma ei suuda endas seda huvi väevõimugagi äratada, on need olukorrad mulle rasked. Kuivusi ajab mind hulluks.

Kuidas sina tunnetad, mis on hetkel kunstiväljal õhus? On mõni teema, materjalid vms,

mida oled järjest rohkem kohanud? Ma olen kuulnud, et keraamikaga kohtumine kohalikus kunstisaalis on juba pigem reeglilik saanud. Oled sa midagi sarnast märganud?

Alati on trendid. Keeruline teema, ma ise pole kunstitrendide huviline, ma ei usu nendes. Üks kord võib lahe olla, aga kui aina sama asja tehakse, siis muutub see tüütuks. Kuidagi tundub, et tänapäeval ei taheta erineda, raiutakse ühte stiili. Mäletan, et EKA ajal taheti eristuda, nüüd eelistatakse ühtemoodi teha, mingi sarnane liikumine on. Huvitav mõelda, millest see tuleb. Aga no mis ma räägin, ma ju ise ei käigi kuskil! Samas jõuab see teave ikkagi minuni. Minu meelest on põnevam, kui jälgida vähem, mida teised teevad. Võin ka oma sõnu süüa, sest ma pole milleski kindel, olen alati valmis oma arvamus muutma.

Armas. See kõlab nagu mina. (Naerab.) Jah, nii on. Kunagi pole sind selle pärast, aga nüüd usun, et parem on olla paindlik, mitte pulk.

Kuidas hindad kohalikkude kunsti olukorda? Kas tajud, et Eestis on hetkel esil teemad, mida mujal kohanud pole, või mõni teema võiks rohkem vinti peale saada? Eesti miinus ja pluss on see, et produkt mõttes oleme me vaesed rotikesed. On suur vahe, kuidas ja milliste ressurssidega töid luua. Isegi kõige

paremini minevatel kunstnikel pole meil luksust oma asju suurejooneliselt toota. Samas ehk paneb see muid, huvitavaid lahendusi välja mõtlema. Mujal maailmas saavad kunstiga tegeleda ainult privilegeeritud inimesed, kellel on võimalik kalli raha eest seda "huvitavat" ala õppida. Eestis saab igalüks kunstnik olla. Ka vaene inimene. Minu poolt võivad kõik kunstnikud olla, aga laiem üldsus ei kujuta ette, kui suur töö see on. See nõuab tohutut distsipliini. Kui oled laisk, siis kunstnikku sinust ei saa. Päris kunstnik ei pikuta baret peas, vaid rügab hülult tööd teha. Kunstnikuks olemine nõuab mega töökust.

Töid välja olulise punkti. Eestis on see vastupidi: kunstnikuks saada on meil kerge, selleks õppimine ei vaja suuri ressursse, aga kunstnik olla on raske.

See on hästi keeruline ja sugugi mitte romantiline, kuigi on ka palju plusse. Kunstnik peab alati kõigele jah ütleva, olema tänulik ka selle eest, et on ülekoormatud. Väga skisofreeniline olukord: oled läbipõlenud, aga igast august peaks ikkagi ka hüva kraami purskama. See on rets – ei mingit romantikat. Kuigi – ma olen nii kaua sellega tegelema, ma ei taha vinguda. Kunagi vingusin, aga nüüd olen karmilt endale selgeks teinud, et ei tohi viriseda. Pean olema tänulik, et saan teha seda, mida tahan ja mis meeldib. See muudab oluliselt mängu. Kui aga pole üürirahagi, rääkimata söögist, siis ei suuda päikeseenergiast toimida küll. Ma saan praegu kunstnikupalka ja see on kõvasti abiks. Võin rahul olla. Mulle nii meeldib oma stuudios viibida. See on mu totaalne *happy place*. Veneetsia bienaali teen ka suure rõõmuga!

Mõni aasta tagasi nentisid, et meie ühiskond pole endiselt kunstiga, eriti kaasaegse kunstiga harjunud. Vaenulikkus, võõristus ja teadmatus kunsti suhtes on tugev, sest me oleme noor rahvas ja kultuurikiht veel õhuke. Kas arvad endiselt nii? Tahaks öelda, et ei arva, aga vist arvan küll. Galeriisid on juurde tulnud, mis on märk sellest, et huvi kunsti ostmise vastu on kasvanud.

EMB-KUMB?

- Mets või meri? – Meri.
- Hüljes või kajakas? – Kajakas.
- Mikro või makro? – Makro.
- Tants või teater? – Teater.
- Pasta või riis? – Pasta.
- Vein või kohv? – Vein.
- Tossud või kontsad? – Tossud.

See on üksnes hea. Ma pole ammu käinud näiteks Kumus, aga kui seal on nädalavahetustel inimesi, siis see viitab, et huvi kunsti vastu on.

“
Päris kunstnik ei pikuta baret peas, vaid rügab hülult tööd teha.
”

Kas sinu sportlastest sugulased käivad näitustel, tead?

Minu omad käivad. Ei – tegelikult tema on ikka väga suur graafika-huviline, isa aga jätkuvalt sportlane.

Sinult kui skulptorilt on palju küsitud, milline võiks olla ideaalne avalik ruum, ja sa oled selle kohta ka tabavaid mõtteid jaganud ning linnaruumi kunsti sekkunud. Aastaid tagasi tonksas sinu ninasarvik ajutiselt vanalinnas

Tauno Kangro "Korstnapühkijat", Balti jaama tunnelis võis näha su pissivat naist, hetkel näeb Noblessneris dinosaurust. Oled ka öelnud, et linnaruumi kunsti valitseb konservatism, mis koorus Haapsalu kooli näitel samuti välja. Millest sa väliruumis praegu kõige enam puudust tunned? Kui suurt rolli mängib sinu jaoks avalikus ruumis olev kunst?

Avalikus ruumis huvitavad mind ausalt öeldes pargid. Tahaks, et parke ja üldse kohti, kus inimesed saaksid õues aega veeta, oleks rohkem. Näiteks minu koduasumis, Kadrioru pargis, ei tohi enam piknikkugi pidada. No misasja! Peen park, aga lapsed ei tohi käia ja piknikke ei tohi pidada. Samuti on mitmed siinsed hoo-vid parklateks tehtud. Tapetakse õues viibimise võimalused ära. Kunsti võiks muidugi alati rohkem olla. Väliruumi kunst on aga hästi keeruline teema, teoste tegemine kallid. Raha soovitakse panna mujale ja nii lahendatakse väliskunsti projekte arglikult. Ei julgeta hullu panna. Selline oli ka Haapsalu juhtum. Ei tohi kedagi solvata ja peab teenindama liiga paljusid osapooli. Lisaks turvalisuse teema: lapsed ei tohi viga saada, peab olema vastu-pidav, puhastatav materjal jne. Vaba *flow* kaob niimoodi ära. Võiks ju teha asju, millest kohe aru ei saa. Meeste büste ja mehi sammaste otsas ollakse harjunud nägema, neid võib vordida, aga kõik muu tekitab küsimusi.

Ilmselt avaliku ruumi teoseid sa hetkel tegema ei kibe, aga muus osas on mul tunne, et su andekus murrab kehast välja nagu võimas leek. Selle osised on tänaseks jõudnud muusikasse (eelmise aasta lõpus salvestasid elukaaslane Raul Saaremetsaga nime all "Vana" kaks laulu ja toimus esitluskontsert Svetas), teed lisaks skulptuurile ja installatsioonidele teatrikujundusi, stsenograafiat. Millal tulevad raamatuillustatsioonid, filmid, fotod, maalid? Tajud sa ise ka, et oled kuidagi erilisel lahti ja tahaksid veel enam teistes meediumitesse imbuda?

Mina tahan ainult puhata! Ma ei

tähendab, et kõike tuleb ainult juurde. Tahaks Hiiumaal ringi kooserdada, puid istutada. Mul on seal oma mets, millega ei jõuagi hetkel toimetada. Võsas on noored kased, mida seon ja tahan kasvatada vigurpuudeks. Tahan teha vigurmetsa. See kevad läheb aga jälle pekki, ei jõua tegeleda sellega. Filmi ma küll ei soovi teha. Mu sõbranna tegeleb sellega ja see on hullem kui vabad kunstid.

Kuivõrd erinevad on sinu ettevalmistuse ja hüvastijätmisega seotud tunded, mis puudutavad erinevaid meedie? Näiteks Veneetsia biennaal on avatud üle poole aasta, paljud sinu kujundatud etendused nähtavad aga ainult loetud korrad. Mõtled sa töösse pandud ressurssidele ja oma loomingule efemeersusele?

Järjest enam mõtlen. Ikka tahetakse ja eeldatakse, et kunstnik vorbiks aina juurde. Mu meelest võiks ka vanu töid näidata, mitte ainult silmad punnis toota. Ma ei tea, kuidas praegu on, pole jälginud, aga vahepeal olid näitused üleval ainult kaks nädalat. No andke andeks, aga see on lausa mõnitamine! Mõttetu inimressursi ja raha raiskamine. Kuu võiks üks näitus rahulikult üleval olla. Etenduste kohta on mul endal ka tekkinud küsimus, et miks need nii vähe kestavad. Kiirustamine ja tõmblemine ei ole kellelegi hea.

Täiesti nõus sinuga. Kaks nädalat näitust tundub mullegi kohati

kriminaalne. Vastasid ka mu ajaressurssi puudutava osa ära, aga kuidas on materjalidega, mida kasutate? Minu meelest mainis Kirke Kangro festivali "Ma ei saa aru" skulptuuriteemalises vestlusringis, et sina enam saastavaid, jälke materjale, mis keskkonda ja su enda tervist rikuvad, ei kasuta. Kas sellest mõttest on kerge kinni pidada?

“
*Ma ei dikteeri kunagi
vaatajale, mida ta peab
nägema. Jätan alati
interpreteerimise vabaks.*

Ei taha kasutada jah! Olen seda öelnud ja ütlen edasi. Aga näiteks needsamad Veneetsiasse minevad tööd siin on tehtud ühest uuest materjalist, mis on natuke nagu plast, kuid ei tapa sind. Tore oleks kogu aeg savist voolida, aga mind see ei rahulda. Materjalivabadus peab säilima. Oleneb ka, mida ja mille jaoks ma teen. Kui oleks minu otsustada, siis väldiksin igasuguseid vaike. Olen nendega juba nii palju töötanud. On ka plussid ja põhjused, miks millestki teha.

Räägime natuke Veneetsia kunstibiennaalist. Jätsin selle meelega siia lõppu, sest sind on sel teemal juba pikalt risküsitatud ja ilmselt

küsitletakse veelgi. Intervjuudest on mul jäänud mulje, et võtad biennaali hästi ratsionaalselt – jalad maas, kõht külm ja pea selge. Või on kalendris kuude lehekülgi keerates väiksed liblikad kõhus ikka elutsema hakanud? Mõtled, kuidas su looming vastu võetakse?

Mina seda tajumist ette mõelda Mei saa. Kunagi mõtlesin, et mis edasi – kas pean olema kõigega kurssis, aga sain aru, et minu närvikava peab vastu ainult siis, kui elan oma ignorantses maailmas ja muule ei mõtle. Lootsin õnnele, et ehk see vihtumine viib kuskile. Kunstis saab edasi jõuda mitmel viisil. Üks variant on olla pildil, aktiivne, ennast näidata, teine variant lihtsalt tööd teha ja loota. Ma pole iial mõelnud, kas keegi tuleb ja vaimustub või mitte, seda on võimatu mõelda. Inimestel on nii erinevad filtrid. Mulle meeldib kõige enam, kui inimesed vaatavad teost oma mätta otsast ja hakkavad täiesti muud juttu, seoseid nägema ning seda siis minuga jagavad. See pakub suurt rõõmu. Ma ei dikteeri kunagi vaatajale, mida ta peab nägema. Jätan alati interpreteerimise vabaks. Panen oma loomingusse väga isiklikke teemasid ega tunne, et peaksin seda üksipulgi avama.

Oi jeerum, sa pead nüüd küll taksosse istuma, aga ütle veel saapaid jalga pistes: mis paneb sind kunstnikuna kindlalt tundma? Kuivõrd hindad ennast näiteks avaliku kriitika, tunnustuste või lähedaste komplimentide pinnalt? Või mõtled eesmärkide puhul pigem rahalistes väärtustes?

Mainult see, kui tean, et saan oma asjad makstud. Vabakutselisel kunstnikul ei ole mingit kindlust. Saan hetkel kunstnikupalka, aga kui see järgmine aasta lõpeb, tuleb karm aeg. Siis ma enam nii rõõsa pole. Tahaks muidugi ka Eestist väljapoole asju müüa, et oleks rohkem hingamisruumi. Kui arved on makstud, on ka olemine talutav!

Aitäh väga mõnusa kohtumise eest! Palju jõudu, aga loodetavasti ka peatset puhkust sulle ja su geniaalsele seljaajule! ■